

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ КУЛІНАРНОГО ВІДЕОРЕЦЕПТУ

LINGUOPRAGMATIC CHARACTERIZATION OF THE STRUCTURAL COMPONENTS OF A CULINARY VIDEO RECIPE

Волощенко Є.І.,

orcid.org/0000-0001-6600-8302

*аспірант кафедри загального мовознавства та слов'язнавства
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Статтю присвячено загальній характеристиці відеорецептів українськомовних кулінарних YouTube-блогів. Особливу увагу приділено структурній організації та лінгвістичному оформленню відеорецептів. Безпосереднім об'єктом дослідження є відеорецепти сучасних українськомовних кулінарних YouTube-блогів «Євген Клопотенко», «Лілія Цвіт», «Тетяна Литвинова», «Наші бесаги» та деяких інших. Дослідження спрямовано на аналіз прагматики відеорецептів. У статті проаналізовано зовнішні та внутрішні елементи структури відеорецептів. Відеорецепт – це основна інформаційна категорія відеоблогу, детальна інструкція приготування певної страви. Відеорецепт використовує усні та письмові засоби передачі інформації, які поєднуються з візуальним і аудіальним супроводженням. Головною метою створення відеорецептів є залучення потенційної аудиторії до приготування страви та демонстрація актуальних результатів. Зовнішніми елементами відеорецепта, що супроводжують пропонований блогером лінгвовізуальний твір, є заголовок, опис відео (анонс), глядацькі коментарі (факультативно). Кожен із цих елементів потребує подальшого детального лінгвістичного та комунікативно-прагматичного аналізу. Блогери обов'язково надають інформацію про перелік інгредієнтів і посилання на важливі відео, соціальні мережі тощо, яскраво оформлюють свій відеоблог. Частина відеорецептів має у своєму складі хештеги та часові розділи. Більшість із названих елементів потрібна для того, аби потенційний реципієнт міг знайти якусь необхідну для себе страву, оцінити її, не переглядаючи відеоролика. Внутрішньо відеорецепти мають також складну, але досить чітко сформовану структуру. Типовими конструктивними елементами їх є привітання, звертання до адресата, самопрезентація, характеристика авторського ставлення до роботи та аудиторії, детальні пояснення щодо приготування та подачі страв, презентація готової страви, вдячність за перегляди відео та прохання підтримувати цю діяльність через коментарі, поширення, підписки. Перспективи дослідження пов'язані з описом тактик самопрезентації блогера, лінгвістичного оформлення відеорецептів за основними вже виділеними структурними елементами, засобів впливу на аудиторію.

Ключові слова: Інтернет-комунікація, кулінарний відеоблог, відеорецепт, лінгвопрагматика, структура.

The article is devoted to the general characteristics of video recipes on Ukrainian-language culinary YouTube blogs. Particular attention is paid to the structural organization and linguistic design of video recipes. The direct object of the study is video recipes of modern Ukrainian-language culinary YouTube blogs such as Yevhen Klopotenko, Lilia Tsvit, Tetiana Lytvynova, Nashi Besagy, and some others. The study aims to analyze the pragmatics of video recipes. The article analyzes the external and internal elements of the video recipe structure. A video recipe is the main information category of a video blog, a detailed instruction on how to cook a certain dish. A video recipe uses verbal and written means of transmitting information, which are combined with visual and audio support. The main goal of creating video recipes is to engage the potential audience in cooking and demonstrate the actual results. The external elements of a video recipe that accompany the linguistic and visual work offered by the blogger are the title, video description (announcement), and viewer comments (optional). Each of these elements requires further detailed linguistic and communicative-pragmatic analysis. Bloggers must provide information about the list of ingredients and links to important videos, social networks, etc., and make their video blogs colorful. Some video recipes include hashtags and time sections. Most of these elements are necessary for a potential recipient to find a dish they need and evaluate it without watching the video. Internally, video recipes also have a complex, but well-defined structure. Typical structural elements include a greeting, an address to the addressee, self-presentation, a description of the author's attitude to work and the audience, detailed explanations of cooking and serving dishes, a presentation of the finished dish, gratitude for watching the video, and a request to support this activity through comments, sharing, and subscriptions. The prospects of the study are related to the description of blogger's self-presentation tactics, linguistic design of video recipes according to the main structural elements already identified, and means of influencing the audience.

Key words: Internet communication, culinary video blog, video recipe, linguistic pragmatics, structure.

Постановка проблеми. Сьогодні Інтернет-комунікація пропонує велику кількість засобів для надання важливої й актуальної інформації. Одним із таких популярних засобів є відеоблоги на платформі YouTube. Блогери пропонують для своєї аудиторії як розважальний, так і навчальний контент, прикладом чого є численні кулінарні віде-

облоги. Кожен відеоблог – це своєрідна колекція відеорецептів, які є структурними елементами, що створюють його основу. Лінгвопрагматична специфіка відеорецептів пов'язана з відбором засобів впливу на аудиторію, комунікативних стратегій і тактик, яким блогер надає перевагу, способами його самопрезентації тощо своїх повідомлень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські мовознавці Л. О. Гречуха і В. В. Кузєбна [2], А. Ю. Корягіна [4], О. В. Долгушева і В. Ю. Кочубей [3], досліджували тексти англо-, німецько- та українськомовних кулінарних рецептів, аналізували їх як лінгвовізуальний феномен. Наукові розвідки О. А. Остроушко [6; 7; 8] орієнтовано на семантику кількості та деякі комунікативні параметри, представлені в кулінарних рецептах (адресат, адресант, мета та ситуація комунікації). Предметом лінгвістичного аналізу поставали також сфери функціонування кулінарного рецепта як мовленнєвого жанру [10]. Дослідження кулінарних рецептів у лінгводидактичному аспекті пов'язано з навчанням англійської мови як іноземної й формуванням міжкультурної та перекладацької компетентності [11]. Нашу увагу було зосереджено на українськомовних відеорецептах, які, наскільки нам відомо, іще не були предметом окремого цілісного дослідження, із чим пов'язуємо **актуальність** нашої розвідки.

Постановка завдання. Мета нашого дослідження – лінгвопрагматична характеристика структурних компонентів відеорецептів як складника українськомовних кулінарних YouTube-блогів.

Матеріалом дослідження є кулінарні YouTube-блоги Євгена Клопотенка (ЄК, <http://surl.li/nhkdb>), Тетяни Литвинової (ТЛ, <http://surl.li/nhjzk>), Лілії Цвіт (ЛЦ, <http://surl.li/nhkdu>), Лізи Глинської (ЛГ, <http://surl.li/nhjzc>), Марії Михальченко (ММ, <http://surl.li/nhkdz>), Катерини Тарасенко (КТ, <http://surl.li/rwdax>); блоги «Наші бесаги – їжа та рецепти» (НБ, <http://surl.li/nhkdw>) та Онишкевичи (О, <http://surl.li/oyexhw>).

Виклад основного матеріалу. Кулінарний відеоблог як цілісне утворення є своєрідним інформаційно насиченим щоденником (збіркою відеорецептів), авторським проектом, у якому відеоблогери діляться своїми знаннями та порадами щодо кулінарної сфери [5, с. 138].

Кожен кулінарний відеоблог складається з кількох елементів:

1. Опис YouTube-каналу (загальна інформація про відеоблог, його специфіку, про кухаря, пояснення, чому варто підписатися на канал, тощо).

2. Посилання на соціальні мережі кухаря, онлайн-магазин, сайт із рецептами (блог).

3. Відомості про канал: посилання на відеоблог; кількість записаних відео, підписників і переглядів; дата створення каналу; країна походження відеоблогу.

4. Головна сторінка: нові, актуальні, найбільш популярні відео, які вже зібрано в списки від-

творення за категоріями, наприклад, «Рецепти святкових тортів», «Рецепти печива та цукерок». Для цих списків відтворення є окреме місце в YouTube-блозі.

5. Відеорецепти (основне джерело інформації).

Факультативно деякі відеоблоги мають YouTube shorts (малі за часом відеоогляди протягом близько однієї хвилини, які блогери публікують в інших своїх соціальних мережах).

Кулінарні відеоблоги складаються з великої кількості рецептів. Словник української мови пропонує таку дефініцію лексеми *рецепт*: «2. Вказівка про склад і спосіб виготовлення будь-якої суміші, розчину, страви і т. ін.» [9, т. 8, с. 521]. За О. А. Остроушко, кулінарний рецепт є певним текстом-інструкцією, репрезентацією відомостей про спосіб приготування страв з огляду на соціальні характеристики життя людини (доступність, простота приготування та деякі ін.) [7, с. 96].

Сьогодні рецепти існують у двох формах – письмовій та усній. Письмова форма – публікація на кулінарних сайтах, блогах, статті в газетах, журналах і кулінарних книгах, натомість усну форму представлено переважно через відеоблоги. Звідси можемо говорити про те, що відеорецепт – це усна форма репрезентації рецепта через відео; відеоалгоритм приготування страви, який має також окремі елементи письмової форми (заголовок, анонс тощо). Відеорецепт створюють для того, аби глядацька аудиторія могла краще приготувати певну страву, бути залучена до приготування власноруч отримати гарний результат [1, с. 95]. За тривалістю такі відеоролики звичайно займають від 3 до 10 хвилин.

Кожний відеорецепт являє собою систему зовнішніх і внутрішніх компонентів. Зовнішні компоненти – це такі елементи відеорецепта, які не належать до відеоролика – лінгвовізуального твору, пропонованого блогером аудиторії свого YouTube-каналу, а супроводжують і доповнюють його. Натомість внутрішні компоненти – це складники відеорецепта, що містить адресовану глядачам промову блогера, відеоряд і звукове супроводження.

Усі відеорецепти проаналізованих відеоблогів мають такі зовнішні компоненти: заголовок, опис відео (анонс), посилання на інші ресурси (сайт блогера, соціальні мережі, інші цікаві відеорецепти, замовлення продуктів або техніки тощо), перелік інгредієнтів страви та коментарі глядачів. Значна частина відеоблогів (НБ; О; ЄК, ЛГ) має також хештеги – словесні позначки, кліше, за допомогою яких користувачі можуть знайти потрібні рецепти, наприклад: #желе #онишкевичи #рецепт #українською #сирнежеле (О).

Деякі відеорецепти (НБ; ЄК) мають такий елемент, як часовий код (Time code). Це означає, що кожен відеорецепт поділено на дрібні фрагменти з часовими позначками (розділами). Кожен реципієнт може переглянути етапи приготування страви, повернутися на той етап, який пропустив або не зрозумів, з'ясувати, наскільки приготування буде простим, цікавим, швидким, яких потребує продуктів тощо. Це нагадає книгу з розділами. Наприклад, рецепт приготування мачанки містить такі розділи, що відтворюють послідовність дій: «про мачанку», «підготовка складників», «сало для шкварок», «ставимо на вогонь дві сковороди та вливаємо молоко», «сало на сковорідку», «додаємо яйце», «варіації мачанки», «додаємо борошно», «шкварки», «грибна мачанка та м'ясна мачанка», «додаємо сметани», «додаємо все з макітри до молока», «мачанка загусає», «секретний солоний складник», «мачанка готова», «що мачали в мачанку» (НБ).

Додаткове привернення уваги глядачів у відеорецептах усіх проаналізованих відеоблогів пов'язане з візуальним оформленням: кожен відеорецепт має обкладинку (прев'ю). Найчастіше це яскрава світлина із зображенням страви, певного процесу приготування чи важливих інгредієнтів.

Перший контакт блогера з аудиторією відбувається за допомогою заголовків, які зосереджують глядача на способі приготування страви, її призначенні, основних інгредієнтах тощо. Наприклад, **ГОТУЮ НА ВЕЧЕРЮ! КУРЯЧЕ ФІЛЕ У ДУХОВЦІ. ФАРШИРОВАНЕ КУРЯЧЕ ФІЛЕ** (ЛЦ).

Наступна частина відеорецепта – це опис відео (анонс). Він є своєрідним відеорецептом в мініатюрі, який стисло та чітко повторює все те, про що відеоблогер буде розповідати у своєму відеороліку.

Такі анонси можна поділити на два види – короткі та поширені. Короткий анонс містить лише привітання, побажання, назву страви, її основні якісні характеристики, наприклад: **Вітаємо! Підготовка до Великодня триває, сьогодні пропонуємо приготувати сирну паску в духовці. Готується легко, без довгих замісів, виходить вогкою, пористою, в міру солодкою. Готуйте на здоров'я!** (О).

Поширені анонси є більш емоційними звертаннями до глядачів, наприклад, із закликком до спільного приготування, риторичним питанням, метафорою, вираженням авторської позиції, більш детальним описом страви в цілому. Наведемо приклад такого анонсу: **Штурханці. Коли я розповідаю вам про українські страви, мій рот авто-**

матично розпливається у посмішці, у відео ви зможете переконатися у цьому. А поки питаю – чи всі ви любите картоплю та кисломолочний сир? Впевнений, що більшість з вас точно скажуть «так». Сьогоднішня українська страва буде саме з цих інгредієнтів – приготуємо штурханці. Ця страва з картоплі може трохи нагадати вам зрази з сиром або картопляні галушки, але вона має свій унікальний шарм. Тож дивіться і готуйте автентичні страви разом зі мною! (ЄК).

Далі після того, як ми дізналися назву страви, прочитали, як буде відбуватися її приготування, на який результат можемо розраховувати наприкінці відео, переходимо до внутрішнього наповнення відеорецептів.

Автор відеоблогу перед приготуванням страви вітається зі своєю аудиторією, розповідає більш детально, ніж в описі відео (анонсі) про вибір страви, її важливі характеристики, походження, традиції. Блогер перед приготуванням завжди демонструє вже готову страву, привабливий вигляд якої заохочує до подальшого перегляду. Також вступна частина відеорецепта передбачає знайомство з блогером, його каналом, прохання підписатися, уподобати відео, прокоментувати, адже для автора це дуже важливо та актуально. Наведемо приклад: **Здоровенькі були // це ніжна картопляна запіканка // яка готується просто і виходить дуже смачною // потрібно всього змішати кілька простих складників / запекти в духовці / страва вже у вас на столі // рекомендуємо зберегти відео і приготувати / коли з'явиться бажання // ми ж спробували відтворити її у сільській печі // давайте подивимося / що з того вийшло // А ви пишіть / звідки ви родом і чи готують так у ваших краях та як називають подібну страву // до речі / ви на каналі Наші бесаги / де ми досліджуємо страви в Україні / і якщо ви тут вперше / підпишіться на канал / не забувайте ставити вподобайки / писати коментарі та розповсюджувати відео // це все допомагає розвивати і збільшувати кількість українського контенту** (НБ).

Відеоряд рецептів, поданих у кулінарних блогах, може бути побудований у різний спосіб. У більшості відеоблогів автор надає інформацію про приготування страви, дає поради, але ми не бачимо цієї людини: уся увага зосереджена на його рухах і діях. Стисло мовлення блогера відтворено на екрані. Глядачі мають змогу одночасно слухати детальний рецепт, бачити на екрані його конспективну текстову версію й переглядати відео з діями. Ці відеорецепти є повноцінним навчальним ресурсом. Наведемо кілька прикла-

дів конспективних виразів з YouTube-блогу Лілії Цвіт: *Викладаємо терті яблука у сковорідку та тушимо до готовності 20–25 хв. У мисці з'єднуємо тушені яблука та желе. Перемішуємо до розчинення желе (ЛЦ).* У деяких відеорецептах усний текст відсутній, аудиторія спостерігає за діями блогера, які супроводжуються письмовими коментарями на екрані. Нарешті блогер може перебувати в кадрі та синхронно коментувати всі свої дії.

Ще одна особливість відеорецептів пов'язана з настановою їх авторів на створення приємної та невимушеної атмосфери. Саме тому практично всі відеорецепти мають музичне оформлення. Ті фрагменти відеорецептів, у яких нема жодних авторських коментарів, мають більш гучний звук мелодії (тоді на екрані, крім переліку інгредієнтів, бачимо тезовий виклад основних дій у приготуванні страви). Натомість коли вже кухар розповідає про свій рецепт, музика не заважає, а заспокоює, налаштовує на дружню атмосферу, надихає.

Оскільки одним із найважливіших завдань блогера є надання глядачам повної інформації про страву, автор відеорецепта, як правило, зазначає, що всі інгредієнти є в описі до відео. Додатково під час приготування перелік продуктів продубльовано на екрані – відразу після вступних зауваг чи наприкінці відео, ліворуч або праворуч від основного зображення (а в цей момент глядачі слухають не блогера, а приємну музику, ним запропоновану). За потреби на екрані з'являються слайди з окремими діями, процесами приготування та іншою важливою інформацією: *двічі паніруємо котлетки та знову відправляємо в морозилку на 20 хв. (ЄК); підготовка капусти; щоб тримали форму; заливка (ММ).*

Фінальним елементом відеорецептів є презентація готової страви, її куштування. Тут блогери обов'язково дякують за перегляд, прощаються з аудиторією, бажають щось хороше, нагадують про підписку, коментарі, поширення. Автори демонструють доброзичливе ставлення до своєї аудиторії, розраховуючи на розвиток своєї справи. Наведемо один із наприклад завершальної частини відеорецепта з YouTube-блогу Лізи Глінської: *В нас вийшла ціла гора смачних / соко-*

витих / корисних печінкових оладок // спробуємо // дуже смачні // і хотіла вам сказати / що гречка зовсім не відчувається / дітям не кажіть / Ну тим / хто не любить гречку // І до речі / друзі / вони без глютену // Дякую всім / що були сьогодні зі мною // Дякую / що підписалися на мій канал / поставили вподобайку // до нових зустрічей і бережіть себе (ЛГ).

Для того, щоб підтримувати зворотній зв'язок з аудиторією, блогери завжди наполегливо просять глядачів про коментарі. Розглянемо коментарі до одного з відеорецептів Тетяни Литвинової (ТЛ). Як правило, маємо від глядацької аудиторії такі різновиди коментарів: 1) слова вдячності та доброзичливого ставлення до автора відеоблогу (*Вас обожнюю, таке враження, що від вас сяйво випромінюється; Ваші рецепти завжди смачненькі!; Щиро дякую за Вашу роботу й інформацію*); 2) оцінка готової страви (*Ну і краса!; Гарна подача!; Просто і апетитно*); 3) готовність приготувати страву з відео (*Обов'язково приготую на вихідні своїм рідним; Рецепт зберегла. Після посту приготую*). Ці коментарі свідчать про те, що блогер досягнув своєї мети: глядачі зацікавилися, похвалили роботу, подякували, добре провели час, неодмінно будуть користуватися інформацією з відео.

Висновки. Відеорецепт – це детальна, покрокова інструкція для приготування певної страви, яка є ядром відеоблогів, основним джерелом інформації для глядачів. Відеорецепти мають чіткі структурні особливості. Обов'язковими зовнішніми елементами відеорецептів є заголовок, анонс, перелік інгредієнтів, посилання на інші сайти чи відео, візуальне оформлення та коментарі аудиторії. Факультативно блогери додають також до своїх відеорецептів хештеги та перелік розділів (тайм-код). Внутрішніми елементами відеорецептів є привітання, презентація блогу чи страви, детальний опис приготування, дегустація, подяка глядачам і прохання про підтримку відеоблогу. Перспективи подальшого дослідження полягають у детальній характеристиці використаних мовних засобів, тактик впливу на глядачів, коментарів глядачів, аналізі заголовків, вступних і завершальних слів автора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гавран І. А., Грабарчук О. М., Грубич К. В. Жанрово-тематична класифікація відеоблогінга: науковий підхід. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2021. № 3. С. 92–97.
2. Гречуха Л. О., Кузєбна В. В. Текст кулінарного рецепта як лінгвовізуальний феномен. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету.* 2016. № 25. С. 257–260.
3. Долгушева О. В., Кочубей В. Ю. Кулінарний рецепт як засіб формування і розвитку англійської лінгвістичної і мовленнєвої компетентностей. *Закарпатські філологічні студії.* 2023. № 2(27). С. 58–63.

4. Корягіна А. Ю. Лінгвістичний аналіз німецько- та україномовних текстів кулінарних рецептів. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. № 12. С. 99–103.
5. Левенкова Є. В., Кевлюк І. В. Відеоблог у TikTok як засіб персональної популяризації. *Universum*. 2024. № 5. С. 136–140.
6. Остроушко О. А. Ключові аспекти кількісної семантики в текстах сучасних кулінарних рецептів. *Філологіка*. 2020. № 21. С. 197–206.
7. Остроушко О. А. Параметри українського кулінарного сайту: соціально-комунікативна ситуація, комунікативна мета, концепції адресанта й адресата. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2019. № 19. С. 91–108.
8. Остроушко О. А. Семантика міри і кількості в текстах сучасних кулінарних рецептів. *Матеріали доповідей, приурочених 90-річчю Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг. 2020. С. 116–121.
9. *Словник української мови: В 11 томах*. (1970–1980). Наукова думка. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 25.08.2024).
10. de la Cruz Cabanillas I. Genre and text-type conventions in early modern women's recipe books. *Revista de Lingüística y Lenguas Aplicadas*. 2017. Vol. 12. P. 13–21.
11. Bubel C., Spitz A. The way to intercultural learning is through the stomach – Genre-based writing in the EFL classroom. *Culinary Linguistics. The chef's special* / Ed. by Cornelia Gerhardt, Maximiliane Frobenius and Susanne Ley. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2013. P. 157–187.